

LES 1: Het kantelpunt voor het Amazonewoud

DUUR	50 minuten
MATERIAAL	<ul style="list-style-type: none">• (digitaal) bord• A3-papier• Interactieve tool naar keuze zoals Kahoot!, Quizlet of Mentimeter• Video van Kobe en een manier om deze af te spelen• Projectie van een lege gevolgenboom• Projectie van de gevolgenboom van Kobe
Vakken	<ul style="list-style-type: none">• Nederlands• Aardrijkskunde• Geschiedenis• Levensbeschouwing• PAV• Sociale en humane wetenschappen• Natuurwetenschappen
Doelstellingen	
Algemene doelstellingen	<ul style="list-style-type: none">• De leerlingen begrijpen wat een ecologisch kantelpunt is.• De leerlingen verwerven inzicht in het Amazonewoud is en hoe dit bedreigd t wordt, specifiek in Peru.• De leerlingen kunnen aan de hand van een video de gevolgen analyseren van het ecologisch kantelpunt voor diverse groepen, in het bijzonder inheemse * gemeenschappen.• De leerlingen reflecteren over wie welke verantwoordelijkheid heeft bij klimaatverandering en hun eigen rol hierin.
Aansluiting bij sleutelcompetenties	<ul style="list-style-type: none">• Digitale competentie en mediawijsheid: gebruiken van audiovisueel materiaal om gevolgenboom op te stellen• Burgerschapscompetentie: constructief met elkaar in dialoog gaan over maatschappelijke thema's• Financiële en economische compententie: de video leert het hoe de overheid een impact heeft om de samenleving op financieel vlak• Onderzoekskompetentie: leerlingen analyseren de info uit de video over het ecologisch kantelpunt op kritische manier.

<p>Specifieke doelstellingen per vak</p>	<p>Nederlands</p> <ul style="list-style-type: none"> ET 2.3: selecteren van relevante informatie bij beluisteren van fragment. ET 2.2 : De leerling verwerft, verwerkt, beoordeelt en presenteert informatie. <p>Ruimtelijke bewustzijn/aardrijkskunde</p> <ul style="list-style-type: none"> ET 2: De leerling beschrijft en analyseert mondiale uitdagingen (klimaat, milieu, grondstoffen). ET 8: De leerling beschrijft en verklaart hoe het milieu beïnvloed wordt door menselijke activiteiten. ET 11: De leerling onderzoekt mondiale uitdagingen vanuit verschillende schaalniveaus en perspectieven. <p>Geschiedenis:</p> <ul style="list-style-type: none"> ET 5.1: De leerling reflecteert over democratische principes, mensenrechten en burgerschap in verschillende tijdscontexten <p>Levenbeschouwing/zedenleer:</p> <ul style="list-style-type: none"> ET 2: De leerling onderzoekt verschillende levensbeschouwelijke visies op maatschappelijke uitdagingen. ET 6: De leerling formuleert een onderbouwde mening over actuele ethische kwesties. <p>PAV/ sociale en humane wetenschappen</p> <ul style="list-style-type: none"> ET 3: De leerling herkent rechten en plichten van burgers in een democratische samenleving. ET 6: De leerling onderzoekt hoe mensen omgaan met maatschappelijke uitdagingen. ET M&S: De leerling analyseert de invloed van cultuur, macht en economie op het gedrag van mensen en gemeenschappen. <p>Natuurwetenschappen:</p> <ul style="list-style-type: none"> ET 1.2: leerling beschrijft samenhang tussen organismen in een ecosysteem ET 1.3 de leerling verklaart het belang van biodiversiteit voor het in stand houden van ecosystemen. ET 1.4 de leerling legt uit hoe mensen ecosystemen beïnvloeden
---	--

Deze les kwam tot stand in een samenwerking tussen Amnesty International Vlaanderen en YOUCA vzw in het kader van de YOUCA Action Day 2025

Deel 1: Voorkennis en instructies (5 min)

Stap 1: Opwarmer – Wat weet jij al?

Gebruik een interactieve tool naar keuze zoals Kahoot!, Quizlet of Mentimeter, of maak klassikaal een woordenwolk op een (digitaal) schoolbord. Stel je leerlingen de volgende vragen en vraag hen om een kort antwoord te formuleren:

- *Wat weet je al over het Amazonewoud?*
- *Wat zou er gebeuren als het Amazonewoud zou verdwijnen?*

Als extra voeding voor het gesprek kun je relevante kernwoorden toevoegen, zoals: zuurstof, klimaat, dieren, inheemse volkeren, bomen.

Stap 2: Instructie (5 min)

- Toon op het bord een lege gevolgenboom en leg kort uit wat het is, met behulp van het onderstaande kader. Vertel dat de leerlingen er straks zelf eentje gaan maken na het zien van een video. Let goed op: wat je ziet, helpt straks bij het invullen.
- Vertel je leerlingen dat ze zo meteen een video gaan bekijken van Kobe De Maeyer. Kobe is vrijwilliger bij YOUCA, en binnenkort verhuist hij naar Utrecht om er aan de universiteit onderzoek te doen naar het Amazonewoud en het kantelpunt. Kortom: hij is de ideale persoon om leerlingen in tien minuten een spoedcursus te geven over dit complexe en urgente thema.
- Na de video gaan de leerlingen per twee aan de slag om op basis van Kobes uitleg een eigen gevolgenboom uit te tekenen. Daarna bespreken jullie de bomen klassikaal en vergelijken jullie die met de boom die Kobe zelf heeft opgesteld. Zo ontdekken jullie wat overeenkomt, wat ontbreekt, en hoe verschillend je naar hetzelfde probleem kunt kijken.

Een gevolgenboom

Een gevolgenboom is een visuele methode die ook in de professionele wereld wordt toegepast om complexe problemen te analyseren. Ze helpt om inzicht te krijgen in hoe één centrale gebeurtenis, zoals in dit geval het ecologische kantelpunt in het Amazonewoud, kan leiden tot een brede waaier aan gevolgen.

- De stam van de boom stelt het kantelpunt voor.
- Onder de grond bevinden zich de wortels, die de verschillende oorzaken voorstellen die tot dit kantelpunt leiden.
- Boven de stam groeien de takken, die symbool staan voor de gevolgen wanneer dat kantelpunt effectief bereikt wordt.

Deel 2: Het kantelpunt (25 min)

Stap 1: Speedcursus

- Laat de video met Kobe zien, waarin hij helder uitlegt wat het kantelpunt in het Amazonewoud is. Hij gaat in op de oorzaken, maar ook op de mogelijke gevolgen als zo'n kantelpunt wordt bereikt. Je vindt de video van Kobe ook via ons YouTube-kanaal onder de naam #Amazonewoud - Het kantelpunt van het Amazonewoud
- Moedig de leerlingen aan om goed mee te denken en alvast aantekeningen te maken. Alles wat ze nu opvangen, kunnen ze straks gebruiken bij het maken van hun eigen gevolgenboom.

Stap 2: Gevolgenboom tekenen

- Laat de leerlingen in duo hun gevolgenboom uittekenen op een A3-blad. Dit is hun kans om alles wat ze geleerd hebben visueel te vertalen.
- Moedig hen aan om zo breed mogelijk te denken en zoveel mogelijk verbanden te leggen. Geef af en toe een prikkelende hint of een inspirerend kernwoord mee, zoals: gevolgen voor mensen, dieren, natuur, cultuur, economie, deze generatie, toekomstige generaties, mensenrechten, inheemse groepen in het woud... Stel vragen als: Wat verandert er op korte en lange termijn? Wat gebeurt er wereldwijd? En wat zou er bij ons kunnen veranderen? Stimuleer hen om diep door te denken, verbanden te leggen en creatief te combineren.

Deel 3: Bespreking en reflectie (15 min)

Stap 1: Klassikale bespreking

Elke duo hangt de gevolgenboom op en je overloopt als leerkracht enkele bomen, enkele takken en enkele wortels. Probeer meer de focus te leggen op de gevolgen dan de oorzaken. Zorg dat er een klasdiscussie volgt. Als het gesprek niet zo goed op gang geraakt, kan je deze bijvragen stellen:

- Welke groep wordt het hardst getroffen?
- Welke gevolgen zijn lokaal? Welke wereldwijd?
- Wat valt op over de positie van mensen uit inheemse groepen. Wat voel je als je nadenkt over de toekomst van deze gemeenschappen?
- Welke mensenrechten worden bedreigd door de veranderingen in het Amazonewoud?
- Wat is voor jou persoonlijk de belangrijkste tak of gevolg?
- Hoe zou jij reageren als jouw eigen leefomgeving bedreigd werd zoals die van de Amazonevolkeren?
- Wat raakt je persoonlijk het meest aan in wat je neertekende in je gevolgenboom?

Stap 2: Vergelijk met de gevolgenboom van Kobe

- Kobe maakte op basis van zijn eigen kennis een gevolgenboom. Het is belangrijk om te weten dat er niet één juiste of volledige boom bestaat. Elke boom laat een ander perspectief zien, en dat maakt het juist waardevol.
- Laat de boom van Kobe zien en bespreek met de klas hoe hun eigen bomen verschillen. Vraag wat zij nog extra hebben ontdekt of juist anders hebben ingevuld dan Kobe. Zo zien we samen hoe je met verschillende ideeën een compleet beeld kunt krijgen.

Stap 3: Afsluitende reflectie:

Wie is verantwoordelijk en wat kan jij doen?

Gebruik weer de interactieve tool of het schoolbord en stel deze twee reflectievragen. Laat de leerlingen hun eigen meningen en ideeën opschrijven of digitaal invoeren.

1. **Wie draagt volgens jou de verantwoordelijkheid voor het voorkomen van het kantelpunt? Is dat vooral iets voor de individuele consument, of juist voor overheden en bedrijven?**

Bijvragen:

- Hoe ver reikt volgens jou onze invloed als consument?
- Welke rol zou de politiek volgens jou moeten spelen?
- Hoe zie jij de rol van lokale overheden in Peru?
- Denk jij dat burgers daadwerkelijk verandering kunnen realiseren?
- Waarom zijn, volgens jou, mensenrechten belangrijk bij het voorkomen van dit kantelpunt?

2. **Wat kunnen wij zelf doen als leerling, burger of consument?**

Voorbeelden om het gesprek te voeden of de leerlingen op weg te helpen:

- Geen producten kopen die verbonden zijn aan illegaal of schadelijk Amazonehout.
- Minder vlees eten, omdat veel veevoer (zoals soja) uit het Amazonegebied komt.
- Informatie delen en bewustwording creëren over de situatie in Peru en het Amazonewoud, en de urgentie van het kantelpunt onder de aandacht brengen.
- Kritisch consumeren en nadenken over de herkomst en impact van wat je koopt, draagt of eet.
- Mensenrechten verdedigen door aandacht te vragen voor de rechten van inheemse gemeenschappen en het behoud van hun leefomgeving.
- Lokale en andere klimaatactivisten steunen, bijvoorbeeld via YOUCA, Amnesty International of andere initiatieven of zelf activist worden.
- Je stem gebruiken of je (politiek) engageren om duurzaam klimaatbeleid mee te helpen sturen.
- ...